

ישעיה ברכה

יוצא לאור ע"י אברכי הכולל שבקהילת "מקור חיים" יע"א
בראשות מו"ר עט"ר הרה"ג רבי יוסף מוגרבי שליט"א

להצלחת דן בן חנה וזוג' עכב"ב-לבריאאות שמירה עליונה והרמת קרן המזל וכט"ס לעד אכ"ד

ערש"ק פרשת "בהר", י"ט אייר תשע"ה גליון מס' 468

"עבדי הם!"

בפרשתינו קוראים אנו על החובה הגדולה המוטלת על קרובי משפחתו של יהודי הנמכר לעבד, לגר תושב או להיות שמש בבית עכו"ם, לדאוג לטרוח ואף להוציאם ולהזיל מכיסם את זהבם בכדי לשחררו ולא לתת לו חלילה להיטמע בין האומות! ואף בעת שנכנס ונחלץ לטובת קרובו צריך להיזהר לשלם לגר במדויק את הכסף המגיע לו תמורת השנים שנותרו עד שנת היובל וזאת בכדי להימנע מחילול ה'! ותורתנו הקדושה כותבת אף "טעמא דקרא": "כי לי בני ישראל עבדים, עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים אני ה' אלוקיכם!". יתכן ולא מעט מהקוראים היקרים ירימו גבה, ויתמהו על מה ולמה, ומה עניין לכותב הטורים לדון עימנו בגין עבדים, ילמדנו את החוקים והמשפטים המצויים למען נלמד אורחות חיים?! אף אנו נענה ונשיב. תורתנו נצחית היא וחוקותיה ומצוותיה נצחיים המה. מפרשה זו עלינו ולהתבונן ולקחת עימנו "צידה לדרך", וכאשר נקום מן הספר, נלמד אף מפרשה זאת הבהרות ישרות והארות נחמדות! אם נתבונן אך היטב נגלה מהר מאוד שגם כיום מצויים ביננו לאלפים ולרבבות עבדים ולא דווקא "פיליפינים" אלא יהודים בני העם הנבחר, שבלא משים, מפסידים כמו ידיהם נתחים חשובים בחייהם. מרתון החיים שאינו נפסק לעלות ולאגור "אוצרות חיים" מזומנים שימלאו את כיסיהם, ושעה רודפת שעה ויום רודף יום ושיער שיבה כבר מזמן "נזרק" תרתי משמע בראשו ומראשו, עבדים לתאוות העולם, המאכל והמשתה בראש מעייניהם, הבית והמכונית דומים לאלוהיהם, ואם בדירה אין מרפסת הרי זה ממש פיקוח נפש, נחשב הוא "לעולי המעברות", שהרי כך "החברה" קובעת בית בלי מרפסת, לאו שמיה בית! אנחנו צוחקים והאמת מכאיבה הרבה יותר, ושכינה מיללת ואומרת "עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים!!". והחובה והזכות כאחת עלינו מוטלת להאיר להם את הדרך, להובילם אחר כבוד לבתי כנסיות ובתי מדרשות, להראות את העמים והשרים מה גודל טובה ומה יפה מראיתה ולהפיח בהם ניצוצות ד' נורא, למען יזכו לגאולה השלימה, לצאת משוק העבדים של תאוות העולם, הישר לזרועו הפתוחה של מי שאמר והיה העולם, וכבר כתב המעם לועז שבפסוקים אלה יש רמז להבטחת גאולת המשיח שאנו מצפים לו כמו שכתוב "או דדו או בן דדו יגאלנו וגו'" ודודו כתוב חסר האות ואו לרמז שהכוונה לבן דוד (עיין שם באריכות בדבריו המתוקים) ואנו לפי דרכינו נסיים ונאמר שאכן על ידי הארת הדרך, הטיפול והדאגה נזכה לגאולה שלמה במהרה!

דבר גורר דבר

מעשה באדם צר עין שאשתו הכינה לו מאכל ערב. אחרי מספר ימים שאריות המאכל שנשארו כבר החלו להתקלקל. אותו איש "הטוב לב" במקום לזרוק את המאכל לפח וחסל, רצה לזכות את שכנו העני באותה ארוחה, וממחשבה למעשה. השכן העני שמח לקבל את המנה והחל לאכול בשקידה ובשמחה. המאכל המעופש נתן אותותיו ואותו עני מסכן נפל למשכב. השכן "הטוב" בא כמובן לבקרו ואף איחל לו החלמה מהירה אך כנראה שהמאכל היה מקולקל יתר על המידה ואותו עני מסכן מסר את נפשו לבוראו. השכן הנאמן ודאי שהלך לתת לשכנו המסכן את הכבוד האחרון בהלוויה ואף אמר עליו קדיש. כשחזר השכן ממסע ההלוויה אמר לאשתו: ראי נא ראי כמה מצוות עשינו עם מאכל אחד: "חסד, צדקה, ביקור חולים, הלווית המת, אמירת קדיש"...סכל אותו אדם, מדוע אין לו דעת להבין שלא מצוה גוררת מצוה היתה כאן אלא עבירה גוררת עבירה. במה דברים אמורים. נמצאים אנו בשנה השביעית, שנה שצריכים לשבות ממלאכת האדמה. נסיון לא פשוט כלל עובר על כל עובד אדמה שצריך לשבות ממלאכתו שנה תמימה. לא לחינם נקראו שומרי שביעית גיבורי כח! אדם שחלילה מזלזל במצוה זו, סופו ללכת מדחי אל דחי. פורענות תגרוור פורענות וצרה תגרוור צרה, וכמו שכתב רש"י זצ"ל בפרשתנו (כו"א), אם חמד ממון ונחשד על השביעית, סופו למכור מטלטלין. לא חזר בו, סוף מוכר אחוזתו. לא חזר בו, סוף לווה בריבית. לא חזר בו, סוף מוכר את עצמו. לא חזר בו, מוכר עצמו אפילו לנוכרי. ע"כ. כמה צריך להזהר מכל עבירה שלא תגרוור עבירות רבות אחריה. כמה צריך להשתדל להרבות במצוות שיגרוור וימשכו עוד מצוות רבות אחריהם, מעשים טובים וקריבה אלוקית.

זמני כניסת השבת ויציאת השבת

ת"א	19:04	20:06	20:38
י-ם	18:49	20:04	20:42
חיפה	18:56	20:07	20:42
ב"ש	19:07	20:04	20:41

הפטרה: ויאמר ירמיהו

מיטעמים לשבת

המלווים בריבית, מביאים עדים ולבלר וקולמוס ודין, וכותבין וחותרין (בשטר ההלוואה בריבית, האסורה על פי דין תורה בדבר ה') "פלוני זה כפר באלוקי ישראל!". תניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר: כל מי שיש לו מעות ומלווה אותם שלא בריבית (גמ"ח), עליו הכתוב אומר: "כספו לא נתן בנשך ושוחד על נקי לא לקח, עושה אלה- לא ימוט לעולם", הא למדת שכל המלווה בריבית נכסיו מתמוטטין.

(מעין השבוע)

"ובכל ארץ אזורתכם גאולה תתנו לארץ" (כה,כד)

כתב בתורת מהרי"ץ: יש לפרש בדרך רמז, כי הנה האדמה נתקללה על ידי האדם הראשון, והעצה לזה שבני ישראל ילכו בדרך ה', וישמרו את כל המצוות התלויות בארץ, ובזה יתוקן חטא אדם הראשון וקלקול הארץ. וזהו שאומר הכתוב: "ובכל ארץ אחוזתכם" - תראו ותשתדלו ש"גאולה תתנו לארץ" - שתהיה נגאלת מקללותיה, ואז תתן פריה ויבולה כמקדם.

(תורת הפרשה)

בגלות חלילה, "ותושבים", וגם כשתשמרו המצוות ותשכנו בארץ, תמיד- "אתם עימדי!"

(מעין השבוע)

"וזוי אזור עימך" (כה,לו)

פירש גאון עוזנו מרן החיד"א זצ"ל, על פי מה שמצינו במדרש שרבי שמעון בר יוחאי זיע"א ראה בראש השנה שאחייניו יפסידו בשנה זו שש מאות זהובים. עמד ולווה מהם כספים לצדקה, ונתנו לו חמש מאות תשעים וארבע זהובים. תבעה מהם המלכות שש מאות זהובים, ונתנום במאסר. גבה מהם רבי שמעון שישה זהובים, נתנם כשוחד לשומר בית האסורים והוציאם לחופשי. כי נתנו את יתרת סכום זה לצדקה, במקום למלכות. וזהו שנאמר: "וחי אחיך עימך" - מוטב שתתן לאחיך, מאשר למיסים...

(מעין השבוע)

"אל תיקחז מאיתו נשך ותרבית" (כה,לו)

תניא, אמר רבי יוסי: בוא וראה סמיות עיניהם של מלווי בריבית. אדם קורא לחבירו "רשע" - חבירו יורד עימו לחייו ומתקוטט עימו על כך, כאילו היכהו. והם,

"זכי תמכרו ממוכר לעביתך או קנה מיד עביתך" (כה,יד)

כתב במאור עיניים: אם אדם נושא ונותן ביושר לפי חוקי התורה והוא נזהר מאונאה, ריבית ומאזני שוא- הרי דבר זה כשלעצמו הוא בגדר עבודה גדולה וקדושה. וכך אמר הבעש"ט ז"ל: הלא קח וחומר הוא- מה אדם שלומד במשנה "המחליף פרה בחמור" (בבא מציעה ק), הריהו חשוב מאוד בעיני המקום, שכן הוא עוסק בתורתו הקדושה, מכל שכן אדם שהוא מחליף ממש פרה בחמור ונזהר אגב כך בכל דיני התורה, בודאי ובודאי שזוהי עבודה גדולה וחשובה לפני המקום...

(מענה של תורה)

"כי גרים ותושבים אתם עימדי" (כה,כג)

דרש המקובל האלוקי רבי מאיר ביקי"אם זצ"ל מאיזמיר: "ישראל, אף על פי שחטא, ישראל הוא", נשמה יהודית מקנת בו, וזיק אמונה מהבהב בקירבו. והלכה כרבי מאיר שאמר: "בין כך ובין כך, קרויים בני" - בנינו אנו לה' אלוקינו- בכל מצב שהוא, תמיד ולעולמים! זהו שאמר הכתוב: "כי גרים", גם אם תחטאו ותלכו

מוקנים אתבונן - סיפורי צדיקים

עד לזרח בן יהודה בן יעקב אבינו עליו השלום. היתה זו הפעם הראשונה שרבי יוסף שמע אודות כתב היוחסין, וביקש לראותו כמו עיניו. מיד הלכו והביאו ספר ישן נושן, כתוב על גווילי קלף, ובו מנויים דור דור ודורשיו, שלשלת דורות המתמשכת על פני כשלושת אלפים וחמש מאות שנה. התפעל רבי יוסף, והתפעלו כולם. אבל כבר אמר החכם מכל אדם, כי "לץ היין, הומה שכר, כל הוגה בו לא יחכם". אדי היין עירפלו צלילות שיפוטו של רבי יוסף, נשיא עדת היהודים, ועלתה בו מחשבה נוראה, הדריכה את מנוחתו ומילאה אותו חרדה: מה יאמרו הגויים! מה יאמר המושל, באם יוודע לו שהיהודים, הנתונים תחתיו למרמס, מושפלים ומדוכאים עד עפר, מיוחסים כל כך. והם, הערבים הגאים, הם בני בלי שם פראי מדבר! הלא תבער בו חמתו, הוא יחשוב שהיהודים מתגאים על הערבים ובזים להם, ובחמתו יגזור גזירות קשות ומרות, אימות ונוראות... ובהשפעת היין הצטיירו בדמיונו גזירות דמים, האחת נוראה מחברתה... הביע חרדתו זו בקול, ושיתף את המסובין בהגיגיו. והשומעים, שהיו אף הם בגילופין, חרדו עימו. ישבו נבוכים ותוהים. מה עושים!?! "הבה נשרוף את כתב הייחוס", הציע הנשיא. שמעו הכל, ונאנחו לרווחה: איך לא חשבו על עצה כה פשוטה! הודו לבוראם על שהעמיד נשיא כה חכם ונתן בלבו עצה ותושיה, להזהירם מבעוד מועד ולהנחותם בעצותיו. קמו ושרפו את כתב היוחסין היקר, את העותק האחד והיחיד שעבר מאב לבן במשך עשרות דורות, וכל דור הוסיף בו חוליה ונדבך. ברגע אחד של שיכרות עלה באש נכס כה יקר, והיה לאפר... למחרת התפכחו מיינם, והבינו את אשר עשו ברגע של ערפול. בכו ונאנחו, וספקו כף. התאבלו וקוננו- אך את הנעשה אין להשיב... מזעזע הסיפור- אבל בזעזוע אין די, יש להפיק ממנו לקח! כולנו, כל אחד מאיתנו, נושא כתב ייחוס של עשרות דורות. לא בספר כתוב על קלף, אלא מורשת החרוטה בליבו, מורשת בנפשו! כמה עלינו להזהר, שבשעה של קלות ראש וטישטוש, והרי אין אדם עובר עברה אלא אם נכנסה בו רוח שטות, לא נעשה מעשים שינתקו אותנו מאבותינו, מהקשר והשייכות אליהם!

(מעין השבוע)

שינוי במדרש: בשעה שקיבלו ישראל את התורה, נתקנאו בהם אומות העולם: מה ראו ישראל להתקרב יותר מן האומות? סתם פיהם הקדוש ברוך הוא ואמר להם: הביאו לי ספר יוחסין שלכם. שנאמר: "הבו לשם משפחות עמים", כשם שבני מביאים: "ייתילדו על משפחותם". לכך נמאם בספר הזה אחר המצוות: "אלה המצוות אשר ציווה ה' את משה אל בני ישראל בהר סיני", ואחר כך: "יידבר ה' אל משה במדבר סיני... שאו את ראש כל עדת בני ישראל" - שלא זכו ליטול את התורה אלא בשביל היוחסין שלהם. וכתב רבינו ה"אור החיים" הקדוש זצ"ל שזו לשון "שאו" ורוממו את "ראש כל עדת בני ישראל" בספרי יחוסיהם! ומכאן- לסיפור. לפני כשני דורות היה הדבר, בשרעב שבתמן. רבי יוסף אלגמל זצ"ל היה נשיא היהודים במחוז תעזי, ובתוקף תפקידו הכניס עצמו לתוככי גוב האריות, לדון עם המושלים התקיפים וחלץ את הכיבשה ממלתעות הכפירים, להגן על היהודים הניגשים והנענים מהתנכלויות השליטים, מהגזירות וההשפלות שניחתו עליהם חדשים לבקרים. היה רבי יוסף עומד בפרץ, מרצה ברצי כסף ומפייס בתחנונים, וחרד בכל עת מפני חמת המציק. ערב אחד נערך משתה יין בבית אחד מיהודי שרעב, ורבי יוסף היה בין הקרואים. היין שימח לבב אנוש, והשתיה היתה כדין. מה בין משתה ישראל למשתה אומות העולם? כך אמרו במדרש: "כשישראל אוכלין ושותין- מברכין ומשבחין ומקלסין להקדוש ברוך הוא, והוא מקשיב לקולם ומתרחצ. ובשעה שאומות העולם אוכלין ושותין- מחרפים ומנאצים בחרפות וניבול פה. באותה שעה חושב הקדוש ברוך הוא להחריב את עולמו, והתורה נכנסת ומלמדת סיגוריא ואומרת: רבונו של עולם, עד שאתה מביט באלו שמחרפין ומכעיסים לפניך, הביטה בישראל עמן שמברכים ומשבחים ומקלסים לשמך הגדול בתורה ובזמירות ושבחות!". פתחו המסובין בשירות ושבחות משירי המשורר האלוקי רבי שלום שבזי זצ"ל, ובין פיוט לפיוט סחו בכל נפלאותיו, איך התמודד עם האימאם וגילה קלון המכשף בן עילוואן, ואיך הוא פועל ישועות לפוקדים את קיברו ונודרים לזכותו. מעניין לעניין התפארו כמה מן המסובין, שהם נמנים על צאצאי המשורר האלוקי, שכתב יחוסו עולה למעלה בקודש. דור אחר דור של קרואי עדה אנשי שם

והייתם לי סגולה

פרנסה - סגולה לפרנסה כשיאמר "והולכנו מהרה קוממיות לארצנו" שבברכות קריאת שמע של שחרית, יכין שיפתח לו הקב"ה שער פרנסה בארץ הקדושה.

פרנסה - סגולה לפרנסה להתבונן בחסדי השם כל יום, וללמוד פרקי אבות.

פרנסה - תפילה בציבור מסוגלת לפרנסה.

פרנסה - סגולה לפרנסה לומר בכל יום פרשת המן.

(סגולות רבותינו)

מדברי ראש הישיבה הרב"ג ר' יוסף מוֹגֵרְבִי שליט"א

זינוך הבנים

כל דבר בזמן

נאמר בתלמוד: אמר אביי: אמרה לי אם: גידולו של תינוק - (רחיצתו) במים חמים ומשיכתו בשמן. גדל קצת - ביצה בכוח (למאכלו). גדל קצת - שבירת כלים (להנאתו). כלומר, צריך להפקיר לו כלים לשבר בשביל מילוי תאוותו (יומא עח:). למדנו מדברי התלמוד שהילד זקוק גם לפורקן ולשחרור, ולכן צריכים ההורים ליזהר לבל ילחצו על ילדיהם מיד בבואם לבית מבית הספר, שיכינו שיעורים וכיוצא בזה, אלא יתנו להם זמן מסויים להנפש להרגע ולנוח כדי שיחליפו כוח, ולאחר מכן יכינו שיעורים במרץ בשמחה ובחדווה. וכמו כן צריכים ההורים לתת אפשרות לילדיהם לשחק עם חברים ושכנים וכיוצא בזה, (חברים ושכנים יראי שמים), כיון שהילדים זקוקים למשחקים, ואם לא ישחקו בילדותם ישחקו חלילה בגדלותם... וכמו כן ישגחו על בריאותם וזמני אכילתם כדי שיהיו בריאים לעבודת ה' יתברך, וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ד מה' דעות ה"א) בזה הלשון: "הואיל והיות הגוף בריא ושלם מדרכי השם הוא, שהרי אי אפשר שיבין או ידע דבר מידיעת הבורא והוא חולה, לפיכך צריך להרחיק אדם עצמו מדברים המאבדים את הגוף, ולהנהיג עצמו בדברים המבריאים והמחלימים". סיפר לי בן של אחד מגדולי הדור שליט"א שיש לו "תרעומת" בליבו על אביו מדוע לא הרשה לו בצעירותו ללכת לברכה דבר שמאוד חסר לו היום (כשהוא אב לילדים נשואים) ואף הוסיף ואמר לי שאת העוול הזה הקפיד שלא לעשות לילדיו. קטונתי מלשפוט או לדון במעשיהם של גדולים, אך אנו הקטנים טוב לנו אם ננהוג כדברי חז"ל וניתן לילדינו את הנאתם ומשחקיהם כל אחד לפי גילו ולפי זמנו וכלשון החכם: התרופה לכל הבעיות היא: הזמן...

שלום בית

אל תתערב!

נאמר בגמרא בבא מציעא (נט.) אמר רב: כל ההולך בעצת אשתו נופל בגיהנם שנאמר (מלכים א, כא, כה): "רק לא היה כאחאב אשר התמכר לעשות הרע בעיני ה', אשר הסתה אותו איזבל אשתו". אמר לו רב פפא לאביי: והרי אומרים העולם: אשתך אפילו אם היא קטנה, כפוף עצמך ותשמע לדבריה? משיבה הגמרא: כאן בעניני העולם כאן בעניני הבית, כלומר: בעניני העולם - קובע הבעל, בעניני הבית - קובעת האישה, תירוץ נוסף: כאן בעניני שמים כאן בעניני העולם, כלומר: בעניני שמים - קובע הבעל, בעניני העולם - קובעת האישה. נמצינו למדים שבעניני הבית קובעת האישה כי היא עיקר הבית, וכמאמר רבותינו בגמרא שבת (ק"ח). אמר רבי יוסי: "מימי לא קראתי לאשתי אשתי ולשורי שורי, אלא לאשתי ביתי ולשורי שדי", פירש רש"י שם: "לאשתי ביתי - שהיא עיקר של הבית". ולא לחינם האישה נקראת "בית" או "עקרת בית", כיון שהודות להשגחתה הקפדנית ונאמנותה נשמרים כל דיני הכשרות בבית, והבית מתנהל בסדר ובמשטר. לאור הנ"ל יש לכל אדם לשמור על עצמאות מסוימת של עקרת הבית ולתת לה את האפשרות להחליט בעצמה בענינים השונים של הבית, וזאת כדי לחזק את הביטחון העצמי שלה ואת מעמדה כעקרת הבית. ולצערנו הרב ישנם בעלים שנכנסים לתחום הפרטי של נשותיהם, ולא מאפשרים להן להחליט החלטות ולעשות את המוטל עליהן, ועל ידי כך נוטלים מהן את כל עצמאותן, הדבר חמור ביותר וצריך תיקון באופן מידי. ככל שאדם מייקר את אשתו ונותן לה "מעמד" בבית, הרי שהראשון שירויה זה הבעל (למעט מקרים יוצאי דופן שהתוצאה שונה - אך זה חריג) מכובד הוא זה המכבד את השני. ינסה הבעל ויראה, ומן השמים תשרה השכינה בביתם לטוב להם יחד כל הימים.

אמרי שפר

- רה"ק הבעל שם טוב אומר: כשם שהכוכבים אשר בשמים נראים לעינינו כנקודות זעירות בלבד - שעה שהם עולמות עצומים, כך ישנם יהודים בעולם אשר בעולם הזה מראיהם עלוב ושפל - אולם בשמים הם עצומים.
 - רה"ק רבי דוד מללוב אומר: אין יהודי רע בעולם, אם תבחין רע ביהודי, הרי שגילית את החלק הלא יהודי שבו, את הגוי שביהודי.
 - רה"ק שמואל הורביץ אומר: כיון שנשמת כל אדם - חלק אלוה-ממעל, יש לרחם על הניצוץ האלוקי שנשבה בקרבו של הרשע-ואותו יש לאהוב.
 - רה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב אומר: מה אדם יחיד הזהירו חז"ל ואמרו: "והוי דן את כל האדם לכף זכות", על אחת כמה וכמה שעל כלל ישראל חייבים ללמד זכות.
- (פתגמים נבחרים)

על כן יאמרו המושלים - משל ונמשל

ליצלן, לא משום שהן בועטות בעברה החמורה הזאת, שעונש כרת יש בה, אלא משום שהנשים מתיישות מפני חברותיהן, שמא תלעגנה להן, ובעליהן אינם שמים לב כדבעי לחומרת העברה ולעונשה החמור. נמשלו אותם אנשים, למאן דהו שבא לבית משתה הומה אנשים ונשים. בעוברו ליד המטבח חשכו עיניו לראות, שבקדרה הגדולה של הבשר נפל רעל מסוכן מאוד, ואין ספק, כי מיד לאחר שיאכלו הקרואים את הבשר ימותו ביסורים גדולים, ולא תהיה תרופה להם. נזעק האיש לעבר המבשלות: "הזהרנה, למען השם, כי סם המוות באוכל הזה". הטבחיות לא זו בלבד שלא שעו לדבריו, אלא גרשוהו בבזיון. ראה האיש את הרעה המתקרבת, רץ אל בית המשתה והתחיל לצעוק כדברים האלה אל הקרואים. אבל גם הם, לאחר ששתו ונשתכרו, לא הבינו את הסכנה הצפויה להם, ויהי כמצחק בעיניהם. עכשיו בואו ונוכחה, האם יעלה בדעתו של אותו אדם לטעום מן האוכל, שהמסובים אוכלים ומסכנים בו את נפשם? הרי בעיניו ראה את הרעל מוכנס בבשר, ואילו רק היה שומע כי יש סכנה באוכל, ודאי שהיה מושך את ידיו הימנו, כל שכן עתה, כאשר ראה במו עיניו. כך האנשים הללו, בידעם את חומר העברה והעונש החמור, הרי יודעים הם היטב כי סכנה חמורה של כרת, שהם זורעם נכרתים, רחמנא ליצלן, בעוון החמור הזה, והמוזהיר על כך הוא הבורא יתברך בכבודו ובעצמו. וכי משום המשתכרים המתגלגלים ברפת וטיט ולועגים להם, יכניסו עצמם בסכנה כה חמורה?

(משלי החפץ חיים)

דבר ידוע הוא בחוכמת הרפואה, כי יש אשר מחלה אחת מקבלת צורות שונות, בצורה אחת קלה היא, ואין בה סכנה, ואלו בצורה אחרת יש בה סכנת חיים ממש. למשל, אם יחלה אדם, לא עלינו, באחד מאבריו, כגון שמחמת קלקול הדם צמחה לו מכה, שיש בה מוגלה, ימהר ויבוא אל הרופא, והלה אין לו אלא לפתוח את המכה ולנקותה מן המוגלה. אם יקרה, שמכות כאלה המעלות מוגלה תצמחנה במקומות אחרים בגוף, אזי חייב הרופא לפתוח את כולן ולנקותן מן המוגלה, שאם לא כן עלול הארס שבמוגלה לפעפע בדם כולו ולהרעילו. לפעמים יארע, שאין לרופא ברירה אלא לקצץ את האבר הנגוע כולו כדי להציל את הגוף מזוהמת המוגלה. ברם, אם כבר נתפשטה המוגלה על פני הגוף וחילחלה בכולו, אין בו תקנה, ואי אפשר עוד להעלות לו ארוכה, שהרי לא יתכן לנתח את הגוף כולו ולנקותו מן המוגלה. בשעה שאדם חוטא ועובר עברה סתם, נפגע אבר אחד מרמ"ח אבריו, או ניווק גיד אחד משס"ה גידיו. מובן שלא יפטר מ"חוליו" זה בלא כלום. יסורים יבואו עליו כדי לטהרו ולמרקו מזוהמת החטא. ברם, אם מילא אדם כרסו במאכלות אסורות, נבלות וטרפות ושיקץ בהם את כל גופו, הרי מחלחל ומפעפע הארס בגופו כולו, והמחלה מתפשטת בכולו, יכולים אתם לשער את גודל היסורים, שיבואו על אותו אדם, כדי למרק את גופו ולטהרו מזוהמת החטא הגדול הזה. לכן חייב אדם להזהר בעניינים אלה במאוד מאוד, ושומר נפשו ירחק מהם.

יש משפחות שאינן שומרות על טהרת המשפחה, רחמנא

אל תיקרי הליכות אלא הלכות

מילין (שבעים ושתים דקות זמניות) מהשקיעה, ולפיכך מי שהתפלל ערבית מבעוד יום, או לאחר השקיעה שלנו, ראוי שיחזור ויקרא קריאת שמע לאחר שעבר זמן רבנו תם.

✓ מי שהתפלל ערבית מבעוד יום, ושכח לאחר מכן לקרוא קריאת שמע בעונתה, ונזכר בזמן שהוא קורא קריאת שמע על מטתו, יגמור קריאת שמע שעל המטה, ואחר כך יקרא שוב קריאת שמע בשביל קריאת שמע בעונתה. וכל זה שנזכר לאחר שכבר התחיל לקרוא קריאת שמע, וממילא לא היתה לו כוונה בתחילת הקריאה לצאת ידי חובה. אבל אם כיוון בתחילת הקריאה לצאת ידי חובה, מועיל שיקרא פעם אחת, ויועיל גם לקריאת שמע בעונתה וגם לקריאת שמע שעל המטה.

✓ זמן קריאת שמע הוא מצאת הכוכבים עד חצות הלילה. ואם עבר ולא קרא עד חצות נקרא שעובר על דברי חכמים. ומכל מקום אם עבר ואיחר וקרא עד עמוד השחר - יצא ידי חובה.

✓ היה חולה או אנוס ולא קרא קריאת שמע וכבר עלה עמוד השחר, יקרא עד הנץ החמה, ויברך שתי ברכות שלפני קריאת שמע וברכה אחת אחריה, דהיינו עד ברכת גאל ישראל, ולא יאמר ברכת השכיבנו, שמכיון שעלה עמוד בחר אינו זמן שכיבה.

✓ גם מי שלא היה אנוס או חולה ולא קרא קריאת שמע לפני עמוד השחר, שההלכה היא שאם קרא לאחר עמוד השחר לא יצא ידי חובה, מכל מקום יש לו לקרותה לפני נץ החמה בלי ברכותיה, שיתכן שמועיל קצת כיון שמועיל למי שהיה אנוס. אלא לא יקרא באותו זמן (דהיינו לפני נץ החמה) קריאת שמע של שחרית.

(התפילה והלכותיה)

שזריזים מקדימים למצוות. ומי שלא קרא בצאת הכוכבים, יזדרז לקרוא על כל פנים לפני חצות הלילה.

✓ המתפלל לפני צאת הכוכבים יחזור ויקרא קריאת שמע בצאת הכוכבים בלי הברכות. ומה שחוזר וקורא הוא מעיקר הדין ולא משום חומרא. וגם אם קרא בבין השמשות, צריך לחזור ולקרא שוב בצאת הכוכבים. (ומכיון שמצוי שאדם שוכח לחזור ולקרא קריאת שמע בעונתה, על כן כדאי שיעשה סימן מסוים, כגון שיעביר את השעון לידו הימנית וכיוצא בזה).

✓ מי שהתפלל לפני צאת הכוכבים, וחוזר לקרוא קריאת שמע בצאת הכוכבים, יקרא את כל השלש פרשיות של קריאת שמע בצאת הכוכבים. ולא יסמוך על קריאת שמע שעל המטה.

✓ המתפלל ערבית לפני צאת הכוכבים, ועתיד לחזור ולקרא קריאת שמע בצאת הכוכבים, מותר לו להפסיק לדברים שבקדושה בקריאת שמע של ערבית אפילו באמצע פסוק שמע ישראל וברוך שם, כיון שאין יוצא ידי חובה בקריאת שמע שקורא בערבית, שהרי בצאת הכוכבים קורא שוב קריאת שמע, ואז (כשקורא בצאת הכוכבים) אין לו לענות באמצע שמע ישראל וברוך שם, כיון שיוצא בה ידי חובה.

✓ המתפלל ערבית לפני צאת הכוכבים, שצריך לקרוא קריאת שמע שוב בצאת הכוכבים, אף על פי כן מותר לו לאכול לפני שיקרא קריאת שמע שנית, שהרי כבר קרא קריאת שמע, ומכל מקום כשמגיע זמן צאת הכוכבים ממש, נכון ליהזר גם בזה.

✓ ראוי להחמיר בכל העניינים שהם מן התורה, כמו מצות קריאת שמע של ערבית וכדומה, לעשותם לאחר שיגיע זמן צאת הכוכבים של רבנו תם, שהוא שיעור ארבעה

✓ תפילת ערבית זמנה מתחילת הלילה עד שיעלה עמוד השחר. ולכתחילה מצוה להתפלל ערבית מיד בצאת הכוכבים. וטוב להתפלל ערבית לפני חצות הלילה (אם לא התפלל בצאת הכוכבים).

✓ מה שנתפשט בזמננו שמאחרים בקביעות תפילת ערבית אף אחר גמר סדר הלימוד, אין זה נכון כלל, כיון שאם האדם הוא באמצע סדר לימודו, מובן הדבר שיתפלל לאחר סיום לימודו, אבל על מה שמכו לילך הביתה ולסעוד לפני תפילת ערבית? אלא מיד אחר סדר לימודו או גמר עבודתו צריך להתפלל תפילת ערבית.

✓ מי שהיה אנוס או חולה, ולא התפלל תפילת ערבית מבעוד לילה, וכבר עלה עמוד השחר, יקרא קריאת שמע עם ברכותיה, אבל אל יאמר ברכת "השכיבנו", שמכיון שעלה עמוד השחר אינו זמן שכיבה. ולפני שיתחיל תפילת ערבית יתנה: "אם אני יכול להתפלל ערבית עכשיו, הן דרך חובה והן דרך תשלומין - הריני מתפלל. ואם לאו - תהיה תפילת נדבה", ויתפלל שחרית באותו יום לאחר נץ החמה, שלא יהיו מעשיו סותרים אחד את השני.

✓ זמן קריאת שמע של ערבית הוא בצאת הכוכבים. הוא כעשרים דקות אחר שקיעת החמה. וכך היה נהוג תמיד גם בירושלים להתפלל תפילת ערבית כעבור עשרים דקות לאחר השקיעה.

✓ בית הכנסת שנהגו בו להתפלל ערבית עשרים דקות אחר השקיעה, ונתעוררו כמה מתפללים להחמיר ולאחר את הזמן, אין בכוחם לשנות, כי כך היה נהוג תמיד גם בירושלים להתפלל כעבור עשרים דקות אחר השקיעה, והמהדרים יחמירו רק על עצמם, ותבוא עליהם הברכה.

✓ לכתחילה צריך לקרוא קריאת שמע מיד בצאת הכוכבים. כיון